

HÖGSKOLAN
I SKÖVDE

Rektor

YTTRANDE

2024-01-31

Dnr HS 2023/738

Slutbetänkande av Forskningsfinansieringsutredningen: Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59)

Högskolan i Skövde (Högskolan) finner att utredningen identifierar de kriterier som ett framgångsrikt finansieringssystem bör uppnå (avsnitt 5.3–5.4¹) samt pekar ut de svagheter som finns med nuvarande forskningsfinansieringssystem på ett tydligt sätt.

Högskolan menar att förslaget kan uppnå vissa effekter som färre överlapp, ökad flexibilitet vid förändrade behov, förstärkning av statens förmåga att bidra till riktning i systemet för forskning och innovation, samt enklare att utkräva ansvar av finansiärerna (avsnitt 6.3.1). Högskolan vill dock uttrycka en oro att utredningen underskattar den tid och kostnad som denna omorganisation kommer medföra och de konsekvenser det har för svensk forskning under genomförandet av förändringsarbetet. Högskolan menar också att det finns en stor risk att den sektorkunskap som byggts upp i nuvarande system försvinner och riskerar att påverka svensk forskning negativt.

Högskolan stödjer utredningens förslag om långsiktighet, minskade krav på samfinansiering, och gemensamt ansökningssystem, men föreslår samtidigt att dessa kan genomföras utan en omorganisation av myndighetsstrukturen. I det fall utredningens förslag implementeras föreslår vi att andelen medel som fördelas via basanslag ökas och andelen medel som fördelas av forskningsfinansiärerna minskas under tiden för omorganisationen för att minska risken för negativ påverkan på svensk forskning.

I det följande utvecklar vi detta resonemang i mer detalj och lämnar förslag till vidare utredning av andra mindre kostsamma förändringar av det statliga forskningsfinansieringssystemet.

Svensk forskning riskerar stanna upp under omorganisationen

I slutbetänkandets konsekvensbeskrivning nämns att omorganisationen kan ha viss påverkan på personal och organisation och även att en ”organisationskommitté kommer att tillsättas för att genomföra viktiga steg i implementeringen av förslagen” (s. 407). Högskolan menar att omorganisationer vanligen åtföljs av stor påverkan på

¹ Samtliga avsnitt- och sidhänvisningar avser rapporten Slutbetänkande av Forskningsfinansieringsutredningen: Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59)

verksamheter, inte minst genom på personalen, och stora administrativa kostnader i form av flytt, lokaler, kommunikation och nya tjänster. Olika intressenter, i detta fall forskare på lärosätena, påverkas också indirekt. Omorganisationer tar också tid att genomföra. Högskolan önskar framföra att regering och riksdag innan beslut bör ta fram ytterligare underlag kring kostnader och tidsram för omorganisationen och ställa det i förhållande till de effekter som omorganisationen förväntas ha. Högskolan anser att det finns en risk att omorganisationen orsakar en så stor påverkan att svensk forskning stannar upp och kommer ta lång tid att ta igen.

Utredningen menar att det går att spara 20 årsarbetskrafter och ha en ny organisation motsvarande 714 årsarbetskrafter (s. 391), vilket är en minskning med c:a 2.7% . Högskolan menar att omorganisationen borde kunna åstadkomma en mer betydande koordineringsvinst. Som nämns ovan förväntar vi stora kostnader i omställningsarbetet från befintliga myndigheter till de tre nya myndigheterna och i det sammanhanget blir en besparing på 20 msek/år försumbar. Högskolan rekommenderar att en noggrannare beräkning för förändringsarbetet tas fram innan beslut fattas.

I det fall att utredningens förslag implementeras föreslår Högskolan att regering och riksdag beslutar att under tiden för omorganisationens genomförande öka andelen medel som fördelas via basanslag och minskar andelen medel som fördelas av forskningsfinansiärerna. Detta minskar påverkan av den externa forskningsfinansieringen, vilket också minskar riskerna för en negativ påverkan på svensk forskning av en omfattande omorganisation.

Förslag om gemensamma uppgifter, samverkan och uppföljning

Högskolan ställer sig positiv till samtliga förslag som beskrivs i avsnitt 6.5, men menar att det bör utredas om det är möjligt att genomföra dessa förslag inom nuvarande system. Ett alternativt är att man genomför vissa av dem som ett första steg och den stora förändringen i form av omorganisation till tre huvudsakliga statliga forskningsfinansiärer sker först i ett andra steg. Vi ger ytterligare kommentarer i det följande på de förslag som handlar om gemensamt ansökningssystem, långsiktighet och undvikande av samfinansiering.

Gemensamt ansökningssystem

Högskolan ställer sig positiv till förslaget om att alla statliga forskningsfinansiärer ska ha ett gemensamt ansökningssystem. Utveckling av IT-system innebär ofta stora kostnader och lång utvecklings- och implementeringstid. Högskolan föreslår därför regering och riksdag att ge ett specifikt uppdrag att utreda om ett existerande system (t.ex. Prisma) skulle kunna vidareutvecklas istället för att utveckla ett helt nytt. Högskolan föreslår vidare att ett första steg i omorganisationen kan vara att regering och riksdag ger alla de nuvarande statliga myndigheter som finansierar forskning i uppdrag att införa ett gemensamt ansökningssystem (t.ex. Prisma).

Långsiktighet – Samfinansiering

Högskolan ställer sig positiv till utredningens förslag om långsiktighet i finansiering (t.ex. att hela doktorandtiden finansieras, s. 364) och att statlig forskningsfinansiering inte ska kräva samfinansiering av andra myndigheter (s. 365–366). Högskolan menar dock att det fortfarande bör finnas en balans mellan ”stora” och ”små” utlysningar, respektive ”korta” och ”långa” utlysningar då det finns olikheter mellan olika

forskningsområden och sektorer som motiverar olikheter i utlysningars storlek och längd.

Sektorsanknytning

Utredningen har till viss del beaktat att det finns en risk att förslaget medför att viss sektorkunskap går förlorad. Högskolan ser detta som en av de största riskerna med slutbetänkandets förslag. Det nuvarande systemet har tydliga inslag av sektorsansvar för vissa myndigheter vilket innebär en naturlig närhet mellan behovsägare och forskningen. Högskolan anser att trots de föreslagna åtgärderna som t.ex. samordningsgrupper och analysfunktion hos myndigheten för strategisk forskning så finns det en risk att klyftan mellan den sektorbaserade kunskapen och forskningsfinansieringen kommer att växa med en möjlig konsekvens att viktiga områden missas. Högskolan menar att det är i den nära samverkan mellan forskare och behovsägare som forskningsbehov identifieras och att det också föranleder att forskare bör vara del av t.ex. sakkunniggranskning vid alla de tre nya myndigheterna. Högskolan ser också att denna aspekt medför en ökad komplexitet av omorganisationen vilket bör tas i beaktande.

Tvetydighet i uppdrag kring vad som ska finansieras

I tabell 6.2 finns en uppdelning där vetenskapsmyndigheten finansierar grundforskning och tillämpad forskning, myndigheten för strategisk forskning finansierar grundforskning, tillämpad forskning och innovation, och innovationsmyndigheten finansierar innovation och implementering. Andra delar av slutbetänkandet beskriver att "samtliga myndigheter kan finansiera allt, från forskning till innovation" (s. 21 och s. 257) vilket till viss del motsäger den uppdelning som beskrivs i tabell 6.2. Högskolan önskar att den här tvetydigheten reds ut och att uppdelningen tydligt framgår, om förslaget till omorganisation genomförs.

Balans mellan extern finansiering och basanslag

Högskolan menar att det är bra att utredningen lyfter upp frågan angående balans mellan basanslag och extern finansiering även om det inte ingick i direktivet för utredningen. Utredningen noterar också att "vissa mindre lärosäten har svårt att få sitt basanslag att räcka till mer än samfinansiering och delar av forskarutbildningen" (s. 144). Högskolan tillstår att konkurrensutsatt extern finansiering är en viktig del av ett framgångsrikt forskningsfinansieringssystem, men att balansen bör skifta mot en högre andel basanslag, särskilt till fördel för mindre lärosäten.

Beredningsprocesser och sakkunniggranskning

Utredningen påpekar att beredningsprocesser och sakkunniggranskning är viktiga aspekter (s. 207) och föreslår att vetenskapsmyndigheten ska ha internationella sakkunniggranskare (s. 304). Högskolans delar den uppfattningen, men föreslår dels att myndigheten strategisk forskning bör också ha inslag av internationella sakkunniggranskare, dels att innovationsmyndigheten bör kunna använda sig av sakkunniggranskning av forskare och inte endast behovsägare och tjänstemän som anges i tabell 6.2.